

1 בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה ח סימן ה

ה א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים, וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא, ומהם אומרים יברא, הה"ד (תהלים פה) חסד ואמת נפגשו צדק ושלוה נשקו, חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים, ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים, צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות, שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה, מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הה"ד (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון העולמים מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסייה שלך; תעלה אמת מן הארץ, הדא הוא דכתיב (תהלים פה) אמת מארץ תצמח,

2 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ו עמוד ב

וכן משה היה אומר יקוב הדין את ההר, אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום, ומשים שלום בין אדם לחבירו, שנאמר תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו

3 משנה מסכת אבות פרק א משנה יב

[*] הלל ושמאי קבלו מהם הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבת לתורה:

4 תלמוד בבלי מסכת כתובות דף טז עמוד ב

תנו רבנן: כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים:

כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה. אמרו להן ב"ש לב"ה: הרי שהיתה חגיגת או סומא, אומרי' לה, כלה נאה וחסודה? והתורה אמרה: מדבר שקר תרחק! אמרו להם ב"ה לב"ש: לדבריכם, מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו או יגנוו בעיניו? הוי אומר: ישבחנו בעיניו, מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות.

5 מאין דלת פלאקא

ונראה שיש שני סוגי אמת, יש אמת השייך רק לשמים ויש אשר שייך לשוכני תבל. האמת השמימי הוא אמת לאמתו, אמת ברור בלי שום דופי, המושפע מן השמים לעבדיו הנביאים, וכנוסח ברכת ההפטרה "נביאי האמת וצדק", שהוא אמת בלי מקום לשום פשרה, כגון מה שיאמר הנביא להחוטא יען שחטאת בן מות אתה וכדומה, ולא יעלים ולא יצניע שום פרט מהנאמר לו בשליחותו של מקום, וכעין שדיבר שמואל אל שאול וגד הנביא לדוד וישעיה לחזקיה וכו' וכו'. לא כן האמת של הארץ, שהאדם מתחשב עם רגשי השומע ושומר נפשו מלפגוע בהזולת, ואין לו אלא אמת שלילי דהיינו שיש איסור של שקר כדכתיב (משפטים כגז) "מדבר שקר תרחק", (קדושים יט,יא) "ולא תשקרו איש בעמיתו", אבל האמת השמימי נמצא רק אצל נביאי האמת שעיקר כח נבואתם מבוסס על האמת של מעלה של "הי אלקים אמת" (ירמיה יג). וזהו ענין השלכת האמת ארצה, שלא ניתן לבני האדם האמת של השמים אלא אמת השייך להם.

ויתכן שזו היא כוונת חז"ל במסי בבא בתרא (יב.) אי"ר יוחנן מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לשוטים ולתינוקות, שאין הפירוש שהשוטים והתינוקות הם כנביאים, רק שדרכם של השוטים והתינוקות לדבר את האמת הברור בלי להתחשב עם רגשי השומעים, ויען שמקור הנבואה הוא האמת לכן יצא לפעמים מפיהם ענין תביעה מעין תוכחת הנביא. ועובדא ידענא בנכד קטן שהיה מסתובב בבית האבל של אבי אמו, וכשנכנס אבי אביו לשם קדמו הילד בשאלתו "למה מת הסבא האחר ולא אתה?", ובוודאי תביעה זו היתה כעין נבואה לעורר את האדם שיחשוב הלא גם הוא עלול למות על עונותיו, וכמאמר הכתוב (קהלת ז,ב) "טוב ללכת אל בית אבל וגוי באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו". וכן השוטים לפעמים מוכיחים את זולתם על פניהם להשמיעם דברים אמתיים שהפקחים מפחדים או מתביישים להביעם בקול, והתכלית לעוררו שישוב אל הי' בתשובה שלימה.

עמדנו אם כן, על הבדל אחד הקיים בין פשתן לצמר. הפשתן מתאפיין באופן גידולו בריאה של לפז, דבר הנבדל לעצמו. לעומת זאת צמר מתאפיין באופן צמיחתו מחות של צירוף. משום כך, ראש האילן אשר שם יש ענפים הנקלעים אחד בשני, קרוי צמרת - על שם הצמר, כי ענין שניהם הצירוף יחד. ישנו עוד הבדל בין צמר לפשתן. הפשתן בטבעו אינו מקבל צבע, משום כך בגדי הפשתן אשר בהם נכנס הכתן הגדול לקדוש הקדשים נקראים בגדי לבן. מכיון שהפשתן הוא לבן ואינו מקבל צבע אחר. (ואף אם צבעו הוא נחשב עדיין ללבן, מכיון שהצבע אינו מצטרף לעצם מחותו.) לעומת זאת צמר הוא חומר המקבל גווים. ולכן הצמר המוזכר בגדי כהונה נקרא על שם צבעו "זהב תפילת" וארומק"י (שמות כ"ח ח'). (התכלת המוזכר בכתוב הוא בעצם צמר צבוע כחול, שנקרא תכלת ע"ש צבעו.)

שתי תכונות מאפיינות את הפשתן: הוא צומח באופן של ילכדי, ואינו מקבל צבעים. לעומת זאת הצמר אינו גדל לבדו אלא מצטרף עם אחרים בגידולו, והוא גם מקבל צבעים. הנקודה הפנימית העולה משני הבדלים אלו היא, שהצמר אשר מקבל צבע הוא חומר שציל, שתכונותו להתפעל ממציאות משפיעה אחרת אשר מצטרפות אליו. לכן גדל באופן של צירוף. לעומת זאת הפשתן הוא חומר פעיל, שאיננו מתפעל ואינו מושפע ממציאות אחרת ואינו מקבל צבעו, ולכן גדל לבדו בלי צירוף עם מציאות אחרת.

לוחות בילדים שדומים לנוכבים

יש לנו מנהג יפה להקים את החופה מעל ראשם של החתן והכלה, דווקא מתחת כיפת השמים. בכך, מכאן הרמ"א (אבן העזר ס"א), אנו מבטאים את רצונו לברך את הזוג בילדים "הדומים לנוכבים"

כ"ק האדמו"ר מטולנא שליט"א מבאר, שהדמינוי של ילדים לנוכבים - קשור קשר הדוק לסיבת יצירת הנוכבים עצמם בזמן בריאת העולם. במדרש מובא, שבתהילה - גדולם של השמש והירח היה זהה, אלא שאז טען הירח - שאין שני מלכים משתמשים בכתר אחד. מן הראוי הוא, שיהיה מאור אחד שכותו גדול מכל השאר. בתגובה, המעיט בורא העולם את כוחו ואת גדלו של הירח. מאידך - על מנת להמעיט את עוצמת הפגיעה בירח, ברא הקב"ה נוכבים, על מנת לסייע לירח להאיר את הלילה. נמצא, שכל בריאתם של הנוכבים נבעה מהתחשבות ומנשיאה בעול עם מיעוטה של הלבנה. לפיכך, אנו מברלים את החתן והכלה בילדים שיהיו דומים לנוכבים - על מנת שיהיו רגישים ומתחשבים ברגשות הזולת, בדומה לנוכבים - שכל תכלית יצירתם הייתה להחזיר את השלום לעולם.

יחדל את קין ותאמר קניתי איש את ה'. ותסוף ללדת את אחי את הבל. והי' הבל רעה צאן וקין היה עובד אדמה. והי' מקין ימים יבא קין מפרי האדמה מנחה ליה'. הבל הביא גם הוא מנחות צאנו ומחלוקין. וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחז לקין מאד... ויקם קין אל הבל אחיו והרגוה' ובראשת ד אידו.

7) מבוא לפרשת ויקרא
ע"ר ש"י מביא בשם הח"ל מפרי האדמה - מנחה זרע פשתן היתן, כתב הראי"ם: שמעתו כי סוף תיבות של קרבן שהוא פני מנחה, והוא פשתן - קרוי"ף ריגוש בי"ית נוי"ן סופי תיבות פשתן.

דווקא ושהוא מובדל ומפורש מהבל רק הפשתן, שזה הדבר הוא כלאים והפכו לו, והוא היה מכין בודאי דבר שהוא מיוחד לו דווקא, כדכתב יציבא קין מפרי האדמה, דהיה דעתו להביא מה שהוא מיוחד לו. וכן הבל היה מביא מנחות צאנו כדי להביא מדבר שהוא מיוחד לו. ואין דבר מיוחד לקין רק הפשתן זרע שהוא כלאים והפכו לצאן, שמזה נבא הפשתן ומזה הצמר. ומזה תבין כי הבל וקין היו הפכים זה לזה, כי זה רעה צאן שמרם הצמר וזה עובד אדמה שממנה הפשתן. ומפני שהיו הפכים לא היה אפשר להתקיים יחד. וגם קין לא היה אפשר לו להתקיים שהוא חלק אחד מן התפכים.

ונראה שמפני זה נענש הבל ונהרג. דהוא גם כן הביא קורבן להרחיק כוח קין. דלמה לא הביא שור פר כמו שהקריב אדם הראשון ותסיג ליה משור פר, אלא שהיה מכין להרחיק הנברכה מקין שזיה עובד אדמה. כי הצאן הוא הפוד לו, כי מן הצאן יבוא הצמר ומן האדמה הפשתן. ואלי"כ כיון שהביא הבל קורבן היה ראוי להיות נשמר רק שהוא החזיק בהרחקה. ולפיכך כתיב 'וחבל הביא גם הוא' - כמו שקין היה מכין להרחיק הבל ותביא זרע פשתן שהוא הפך הצאן, גם הבל היה כוונתו להביא דבר שהוא הפך קין. ענינו קניית חומר מסויים למטרה מוגדרת על מנת לתת לו צורה וחכמה גם שמו של חבל מורה בהרירות על מחותו. והבל מורה על דבר ללא תועלת ותכלית שכלית, דבר שאין בו ממשות של קיום, חומר ללא צורת.

הפשתן נקרא בלשון הכתוב יבדי כמיש (שמות ל"ט כ"ח): ויאת מכביי חבד שש משורו". ודרשו חז"ל (ומא עניא עיניי): "מאני משמע דהאי ששי כיתנא (פשתן) הוא, אמר רבי יוסי ברבי חנינא דאמר קרא בד - דבר העולה מן הקרקע בד בד. פי', המלה בד היא מלשון לפד, והיא מתייחסת לפשתן הגדל בצורה של ילכדי שאין לו בדים וענפים. לעומת זאת, הצמר אינו גדל לבד אלא באופן שמתפעל ותולד (מבואר שם בבבבא).